

## **PORADNIK KANDYDATA/KANDYDATKI**

--- Wybory samorządowe 2014 ---

Tegoroczne wybory samorządowe odbędą się **16 listopada**. Druga tura wyborów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast zostanie przeprowadzona dwa tygodnie później – **30 listopada**.

### **REGUŁY SYSTEMU WYBORCZEGO**

---

#### **Wybory bezpośrednie wójta, burmistrza lub prezydenta miasta**

Od 2002 roku wybieramy wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w wyborach bezpośrednich. Zwycięzcą zostaje kandydat, który uzyskał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów. Wybory są ważne niezależnie od frekwencji.

**Jeżeli żaden kandydat nie uzyska poparcia więcej niż połowy wyborców, konieczne jest przeprowadzenie drugiej tury głosowania, do której zakwalifikuje się dwóch kandydatów z najlepszym wynikiem uzyskanym w pierwszej turze.** Druga tura odbędzie się po dwóch tygodniach, czyli 30 listopada 2014.

Jeżeli którykolwiek z dwóch kandydatów zakwalifikowanych do drugiej tury zrezygnuje z kandydowania, utraci prawa wyborcze (zostanie ubezwłasnowolniony, pozbawiony praw publicznych itp.) albo umrze to w drugiej turze wyborów weźmie udział tylko jeden kandydat. Wyborcy zagłosują za lub przeciw jego kandydaturze. Na brakujące miejsce **NIE WCHODZI** kandydat, który otrzymał kolejno największą liczbę głosów w pierwszej turze.

#### **Wybory do rad gmin (z wyjątkiem miast na prawach powiatu)**

Gmina jest podzielona na tyle okręgów wyborczych, ile mandatów jest do obsadzenia w danej radzie. Ilość mandatów zależy od ilości mieszkańców w danej gminie. Wybieramy:

- piętnastu radnych w gminach do 20.000 mieszkańców,
- dwudziestu jeden radnych w gminach do 50.000 mieszkańców,
- dwudziestu trzech radnych w gminach do 100.000 mieszkańców.

Podział gminy na okręgi wyborcze dokonywany jest przez radę gminy na wniosek wójta. W każdym okręgu ilość wyborców przypadająca na jeden mandat radnego powinna być zbliżona, aby zapewnić każdemu z kandydatów równą siłę głosu.

Podział gmin na okręgi wyborcze został już przeprowadzony, a mapy okręgów zostały opublikowane w wojewódzkich dziennikach urzędowych. Informację o okręgach wyborczych, ich granicach i numerach wójt musi podać do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia najpóźniej w 70. dniu przed dniem wyborów, czyli **do 8 września włącznie. W każdym okręgu jednomandatowym wybieramy tylko jednego radnego (możemy oddać jeden głos).** Radnym zostanie kandydat, który uzyska największą ilość głosów.

## Wybory do rad miast na prawach powiatu

W miastach na prawach powiatu przeprowadzane są wybory na prezydenta miasta, na radnych miejskich oraz radnych sejmiku województwa.

**W wyborach do rad miast na prawach powiatu obowiązuje system proporcjonalny.** Głosujemy w okręgach wielomandatowych, a podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej ilości ważnie oddanych głosów na kandydatów danej listy. Ponadto, obowiązuje 5-procentowy próg wyborczy, po przekroczeniu którego dany komitet wyborczy może uczestniczyć w podziale mandatów. W okręgach do podziału może być od 5 do 10 mandatów. Decyzja o wielkości okręgu należy do rady miasta, przy czym ilość mandatów przypadających na okręg musi być proporcjonalna do ilości mieszkańców. Wielkość okręgu, czyli ilość przypadających tam mandatów, nie decyduje o tym, ile głosów ma w rękę wyborca. Wyborca ma do dyspozycji jeden głos.

Ustalenie wyników wyborów w okręgu polega w pierwszej kolejności na przydzieleniu określonej ilości mandatów komitetom, które w skali miasta przekroczyły 5-procentowy próg wyborczy. Mandaty przydziela się z zastosowaniem tzw. metody d'Hondta – dzieląc ilość głosów oddanych na każdą listę kolejno przez 1, 2, 3, 4 i w razie potrzeby dalsze liczby. Z takiego zestawienia wybieramy kolejno tyle największych ilości, ile mandatów mamy do obsadzenia w danym okręgu wyborczym.

Przykład:

W okręgu wyborczym nr 2 do obsadzenia mamy 7 mandatów radnych miasta na prawach powiatu. Całkowita ilość ważnych głosów oddanych w tym okręgu wyniosła 21.000. Ich rozkład pomiędzy cztery startujące w tym okręgu komitety wyborczych był następujący:

Komitet Wyborczy Wyborców „DOBRE MIASTO” – 2.400

Komitet Wyborczy Wyborców „LEPSZE MIASTO” – 3.600

Komitet Wyborczy Wyborców „JESZCZE LEPSZE MIASTO” – 6.000

Komitet Wyborczy Wyborców „NAJLEPSZE MIASTO” – 9.000

Stosując metodę d'Hondta, możemy teraz rozdzielić naszą pulę mandatów na poszczególne komitety wyborcze. Zakładamy, że każdy z komitetów w skali miasta przekroczył 5-procentowy próg wyborczy, a w związku z tym może uczestniczyć w podziale mandatów.

Dzielnik	KWW „DOBRE MIASTO”	KWW „LEPSZE MIASTO”	KWW „JESZCZE LEPSZE MIASTO”	KWW „NAJLEPSZE MIASTO”
1	2.400	3.600	6.000	9.000
2	1.200	1.800	3.000	4.500
3	800	1.200	2.000	3.000
4	600	900	1.500	2.250

Ponieważ w okręgu mamy do obsadzenia 7 mandatów, z naszej tabeli wybieramy 7 najwyższych rezultatów. W efekcie otrzymujemy podział mandatów między poszczególne listy wyborcze. Jak widzimy, podział ten wyraźnie premiuje zwycięzcę, czyli KWW „NAJLEPSZE MIASTO”. Otrzymuje on dwa razy więcej mandatów niż drugi komitet KWW „JESZCZE LEPSZE MIASTO”, pomimo że różnica w liczbie oddanych na te komitety głosów wynosiła tylko 2:3. System d'Hondta premiuje zwycięzców, aby ułatwić stworzenie w radzie stabilnej większości, jednak ogranicza proporcjonalność wyborów.

Gdy wiemy już, ile mandatów przypadnie każdemu komitetowi, możemy przejść do ich rozdzielania między poszczególnych kandydatów. Tutaj decydujące znaczenie ma dorobek każdego z kandydatów czyli ilość uzyskanych głosów. Kolejność kandydatów na liście nie ma żadnego znaczenia.

Zgodnie z danymi w przytoczonym wyżej przykładzie: do rady miasta z ramienia KWW „NAJLEPSZE MIASTO” trafi czterech kandydatów z najlepszym wynikiem wyborczym, a nie np. czterech pierwszych z listy.

### **Wybory do rady powiatu**

W wyborach do rad powiatu również obowiązuje system proporcjonalny z 5-procentowym progiem wyborczym. W każdym okręgu wybiera się od 3 do 10 radnych (przy czym każdy wyborca oddaje tylko jeden głos). W powiecie liczącym do 40.000 mieszkańców wybiera się 15 radnych. W większych powiatach dodajemy po dwóch radnych na każde kolejne rozpoczęte 20.000 mieszkańców, ale nie więcej niż 29 radnych. Na przykład w powiecie liczącym 65.000 mieszkańców wybierzemy 19 radnych.

Podziału powiatu na okręgi wyborcze dokonuje rada powiatu, przy czym przyjmuje się zasadę, że okręgiem wyborczym jest jedna gmina. Ilość mandatów przypadających na okręg musi być proporcjonalna do ilości mieszkańców.

### **Wybory do sejmiku województwa**

Radnych sejmiku województwa wybieramy w okręgach wielomandatowych i w systemie proporcjonalnym z zastosowaniem 5-procentowego progu wyborczego. Okręgi wyborcze mogą się różnić wielkością i liczyć od 5 do 15 mandatów. Wybieramy 30 radnych w województwach liczących do 2.000.000 mieszkańców (np. lubuskie, opolskie, świętokrzyskie czy warmińsko-mazurskie) oraz po trzech dodatkowych na każde rozpoczęte 500.000 mieszkańców. O podziale województwa na okręgi decyduje sejmik województwa. Ilość mandatów przypadających na okręg musi być proporcjonalna do ilości mieszkańców.

### **Pytania:**

1. Czy przekroczenie przez komitet bariery 5% oznacza uzyskanie mandatu w radzie miastach na prawach powiatu?

Nie. Wynik zależy od wielkości okręgu wyborczego, gdzie ubiegamy się o mandat. Zgodnie z Kodeksem wyborczym, w wyborach do rad miast na prawach powiatu w każdym okręgu wybieramy od 5 do 10 radnych. O tym, ilu radnych wybieramy w konkretnym okręgu, decyduje rada miasta, ustalając podział gminy na okręgi wyborcze. Zasada jest następująca:

im większy okręg (więcej mandatów do zdobycia), tym łatwiej jest o mandat komitetom, które nieznacznie przekroczyły próg. Wynika to ze specyfiki systemu przeliczania głosów na mandaty, który powoduje, że jeśli mandatów do podziału jest mało (np. pięć), z reguły przypadają one czyli komitetom, które znacząco przekroczyły próg wyborczy. W efekcie, zdarzają się sytuacje, że nawet komitety uzyskujące ponad 10 proc. głosów kończą wybory bez choćby jednego mandatu.

## 2. Czy w wyborach samorządowych będziemy wybierali także sołtysów?

W wielu przypadkach nie. Ustawa o samorządzie gminnym przewiduje, że zasady wyboru sołtysów czy rad sołeckich (a w miastach rad dzielnic czy osiedli) określają przepisy uchwalone przez radę gminy. W wielu gminach termin wyborów sołtysów różni się z terminem wyborów samorządowych. Często też wybór ten nie odbywa się w lokalach wyborczych, ale podczas zebrań wiejskich, czyli zgromadzeń mieszkańców sołectw. Jedyny wyjątek stanowią jednostki pomocnicze m.st. Warszawy, czyli dzielnice, w których wybory dzielnicowe odbywają się łącznie z samorządowymi.

## KTO MOŻE KANDYDOWAĆ?

---

Prawo do kandydowania w wyborach samorządowych przysługuje obywatelom polskim, którzy najpóźniej w dniu głosowania ukończą **18 lat**. Jedynie w przypadku wyborów na wójta (burmistrza lub prezydenta miasta) od kandydatów wymaga się ukończenia **25 lat**. W wyborach do rady gminy oprócz obywateli polskich mogą kandydować także obywatele innych państw Unii Europejskiej, stale zamieszkujący na obszarze danej gminy. Prawa do kandydowania nie mają osoby:

- pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądowym,
- pozbawione praw wyborczych orzeczeniem Trybunału Stanu,
- ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądowym.

## Pytania:

### 1. Czy pracownik urzędu gminy może zostać radnym?

Kodeks wyborczy nie zabrania pracownikom gminnych instytucji, w tym samego urzędu gminy, kandydowania w wyborach. Sytuacja staje się jednak bardziej skomplikowana po ewentualnym wyborze. Zgodnie z przepisami ustawy o samorządzie gminnym, osoba wybrana na radnego nie może wykonywać pracy w ramach stosunku pracy w urzędzie gminy, gdzie uzyskała mandat, oraz wykonywać funkcji kierownika lub jego zastępcy w jednostce organizacyjnej tej gminy. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu osoba ta obowiązana jest złożyć wniosek o urlop bezpłatny w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów. Urlop bezpłatny musi być udzielony na okres sprawowania mandatu oraz trzy miesiące po jego wygaśnięciu.

2. Lekarz prowadzi praktykę w gabinecie wynajmowanym od gminy. W najbliższych wyborach ubiega się o mandat radnego. Czy po ewentualnym wyborze będzie musiał wypowiedzieć umowę najmu?

Sprawa jest kontrowersyjna, ale orzecznictwo sądowe jest jasne i potwierdza ustawową zasadę, że radni nie mogą prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia komunalnego gminy, gdzie radny uzyskał mandat. Oznacza to, że radny w tym przypadku jest zobowiązany w ciągu trzech miesięcy od dnia złożenia ślubowania doprowadzić do rozwiązania umowy najmu.

## **GDZIE MOŻNA KANDYDOWAĆ?**

---

W wyborach samorządowych możemy kandydować jedynie do organów jednostek samorządu terytorialnego, gdzie **stale zamieszkujemy**. Miejscem stałego zamieszkania jest miejscowość, w której dana osoba przebywa z zamiarem stałego pobytu. Każdy może mieć tylko jedno miejsce stałego zamieszkania. Podobnie nie możemy kandydować do rady powiatu czy sejmiku województwa poza powiatem czy województwem, gdzie mieszkamy na stałe.

**UWAGA!** W wyborach na wójta, burmistrza czy prezydenta miasta możemy kandydować poza miejscem stałego zamieszkania. Przykładowo, na prezydenta Warszawy może kandydować osoba zamieszkująca stale w Gdańsku. Kandydować na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) można tylko w jednej gminie.

Możemy kandydować wyłącznie do jednego z organów samorządowych – rady gminy, rady powiatu albo sejmiku województwa. Możemy natomiast połączyć kandydowanie do jednego z tych organów z jednoczesnym kandydowaniem na wójta, burmistrza czy prezydenta miasta. Po wyborze na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) mandat radnego automatycznie wygasa.

### **Pytania:**

1. Czy mogę kandydować na radnego tylko w okręgu, w którym stale zamieszkuję?

Nie. Na radnego gminy można kandydować w każdym okręgu na terenie tej gminy, a nie tylko w okręgu stałego zamieszkania. Podobna reguła dotyczy wyborów do rad powiatu oraz do sejmiku województwa, gdzie również możemy kandydować w wybranym przez siebie okręgu na obszarze całego powiatu czy województwa.

2. Czy można kandydować jednocześnie na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i radnego gminy?

Jest to dopuszczalne i również często praktykowane, szczególnie przez kandydatów, którzy mają niewielkie szanse na zwycięstwo w wyborach na funkcję wójta. W przypadku jednoczesnego wyboru tego samego kandydata na radnego i na wójta, jego mandat radnego wygasa z mocy prawa. Nowo wybrany wójt nie musi nawet składać formalnej rezygnacji z mandatu radnego. Jeżeli wójt został wybrany do rady w okręgu jednomandatowym (tak jest we wszystkich gminach poza miastami na prawach powiatu), konieczne są wybory uzupełniające w tym jednym okręgu. W miastach na prawach powiatu do rady wchodzi kolejny kandydat z listy, z której prezydent miasta uzyskał mandat.

3. Czy mogę kandydować na wójta w dwóch gminach jednocześnie?

Nie. Kandydować na wójta można tylko w jednej gminie. Pamiętajmy jednak, że nie musi to być gmina, w której stale zamieszkujemy i jesteśmy wpisani do stałego rejestru wyborców.

## **JAK ZAŁOŻYĆ KOMITET WYBORCZY?**

---

Warunkiem startu w wyborach jest zgłoszenie naszej kandydatury przez jeden z zarejestrowanych komitetów wyborczych. Komitety wyborcze mogą być tworzone przez partie polityczne, ale nie tylko. Zgodnie z Kodeksem wyborczym, w wyborach samorządowych **komitety wyborcze mogą być tworzone także przez organizacje społeczne i przez samych wyborców.**

### **Komitety wyborcze organizacji społecznych**

Funkcję komitetu wyborczego organizacji pełni organ upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz (np. zarząd stowarzyszenia). Organ ten powołuje pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego organizacji (uprawnionego do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego) oraz pełnomocnika finansowego. Zawiadamia również komisarza wyborczego właściwego ze względu na siedzibę organizacji o utworzeniu komitetu oraz o zamiarze zgłaszania kandydatów na radnych.

Komitet wyborczy organizacji nie podlega – jak to jest w przypadku komitetów partyjnych – zgłoszeniu do Państwowej Komisji Wyborczej (PKW), ale do organu wyborczego niższego stopnia czyli komisarza wyborczego (działają w każdym województwie). Jedynie w przypadku, gdy komitet wyborczy organizacji zamierza zgłosić kandydatów na radnych w więcej niż w jednym województwie, powstaje obowiązek zawiadomienia PKW.

W obu przypadkach zawiadomienia mogą być dokonane w terminie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 70. dnia przed dniem wyborów, czyli **do 8 września włącznie.**

Do zawiadomienia należy dołączyć:

- oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego komitetu wyborczego o przyjęciu pełnomocnictwa,
- uwierzytelniony odpis z Krajowego Rejestru Sądowego,
- wyciąg ze statutu albo regulaminu działalności organizacji, wskazujący organ upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.

### **Komitety wyborcze wyborców**

**Komitet wyborców zgłaszający kandydatów tylko w jednym województwie** (zarówno w wyborach do rady gminy, powiatu i sejmiku, jak i na wójta, burmistrza, prezydenta) może liczyć 5 osób i przed rejestracją jest zobowiązany zebrać podpisy 20 wyborców. Komitet musi powołać pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego.

Podpisów nie musi zbierać **komitet zgłaszający kandydatów tylko do rady gminy niebędącej miastem na prawach powiatu.** Dodatkowym ułatwieniem dla takiego komitetu jest możliwość pełnienia przez jedną osobę funkcji pełnomocnika wyborczego i finansowego.

Komitety wyborcze wyborców, które zgłaszają kandydatów wyłącznie na obszarze jednego województwa, rejestrujemy u wojewódzkich komisarzy wyborczych (a nie w PKW). W przypadku odmowy przyjęcia przez komisarza zawiadomienia (np. zakwestionowania prawdziwości podpisów), pełnomocnik komitetu może wnieść odwołanie do PKW w terminie trzech dni od doręczenia postanowienia komisarza. Na rozpatrzenie odwołania PKW ma również trzy dni, a od jej rozstrzygnięcia nie przysługuje już żadne odwołanie do sądu czy innego organu.

Utworzenie komitetu wyborców, który planuje zgłosić kandydatów w więcej niż jednym województwie, wymaga inicjatywy co najmniej 15 osób, które wejdą w skład komitetu. Spośród nich należy wyłonić pełnomocnika wyborczego oraz pełnomocnika finansowego. Następnie komitet powinien zebrać co najmniej tysiąc podpisów obywateli uprawnionych do głosowania. Wtedy może zgłosić (do PKW) zawiadomienie o utworzeniu komitetu. Można to zrobić najpóźniej na 70 dni przed wyborami czyli **do 8 września włącznie**. Do zawiadomienia należy dołączyć:

- oświadczenie o utworzeniu komitetu,
- oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego komitetu wyborczego o przyjęciu pełnomocnictwa,
- wykaz obywateli, którzy poparli utworzenie komitetu, wraz z ich adresami zamieszkania, numerami PESEL i własnoręcznymi podpisami.

### Pytanie:

#### 1. Czy komitet wyborczy może być założony przez stowarzyszenie zwykłe?

Tak. Dopuszczalne jest tworzenie komitetów przez stowarzyszenia zwykłe. Cechą charakterystyczną stowarzyszenia zwykłego jest jednak brak osobowości prawnej i związana z tym pełna odpowiedzialność osób tworzących to stowarzyszenie za jego wszelkie zobowiązania. Trzeba też pamiętać, że stowarzyszenie zwykłe podlega zgłoszeniu do ewidencji prowadzonej przez starostę powiatowego. Powinno też opracować regulamin swojego funkcjonowania.

### JAK ZAREJESTROWAĆ KANDYDATÓW?

---

Komitety wyborcze zgłaszają kandydatów w formie list. W każdym okręgu wyborczym komitet może zgłosić tylko jedną listę. Ilość kandydatów zależy od organu samorządowego, do którego ich zgłaszamy.

Do rady gminy niebędącej miastem na prawach powiatu zgłaszamy w okręgu listę zawierającą tylko jedno nazwisko. Wybory odbywają się tam bowiem w okręgach jednomandatowych, gdzie mandat radnego uzyskuje tylko jeden kandydat, który uzyska największą ilość liczbą głosów.

Większą ilość kandydatów możemy zgłosić w wyborach do pozostałych organów. W wyborach proporcjonalnych do rady miasta na prawach powiatu minimalna ilość kandydatów na jednej liście w okręgu to 5. Maksymalna zależy od tego, ile mandatów jest do uzyskania w danym okręgu. Może to być od 5 do nawet 10 mandatów (w zależności od wielkości okręgu).

**Komitet może zgłosić maksymalnie dwa razy tylu kandydatów, ile mandatów jest do**



**zdobycia.** Obowiązuje też kwota płci – na liście musi się znaleźć co najmniej 35% kobiet i co najmniej 35% mężczyzn.

W wyborach do rad powiatów i sejmików województw zgłosić można nie więcej niż dwukrotność ilości radnych wybieranych w danym okręgu. W wyborach do rady powiatu w każdym okręgu wyborczym wybiera się od 3 do 10 radnych. Minimalna ilość kandydatów na liście wynosi 5, zaś maksymalna 20 (tam gdzie wybiera się 10 radnych powiatowych). Do sejmików wojewódzkich w okręgu wyborczym wybiera się od 5 do 15 radnych. Minimalna ilość kandydatów wynosi 5, zaś maksymalna 30 (tam gdzie wybiera się 15 radnych sejmiku). Obowiązuje także kwota płci na poziomie 35%.

### **Ile należy zebrać podpisów poparcia?**

Każda lista kandydatów musi uzyskać poparcie określonej ilości wyborców:

- co najmniej 25 podpisów poparcia dla listy kandydatów do rady gminy niebędącej miastem na prawach powiatu,
- co najmniej 150 podpisów poparcia dla listy kandydatów do rady miasta na prawach powiatu,
- co najmniej 200 podpisów poparcia dla listy kandydatów do rady powiatu,
- co najmniej 300 podpisów poparcia dla listy kandydatów do sejmiku województwa.

Wyborca może udzielić poparcia nieograniczonej ilości list kandydatów. Nie może też wycofać raz udzielonego poparcia. Poparcie jest ważne, gdy zawiera własnoręczny czytelny podpis, a także numer PESEL i adres zamieszkania osoby udzielającej poparcia.

### **Procedura zgłoszenia**

Gotowe listy kandydatów można zgłaszać do 40. dnia przed wyborami do godz. 24.00, czyli najpóźniej **7 października do północy**.

Wszystkie komitety (partii, organizacji, wyborców) składają listy kandydatów do właściwej terytorialnej komisji wyborczej, którą jest:

- *gminna komisja wyborcza* — właściwa do przyjęcia zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na radnych w wyborach odpowiednio do rady gminy, rady miejskiej i rady miasta na prawach powiatu,
- *powiatowa komisja wyborcza* — właściwa do przyjęcia zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na radnych do rady powiatu,
- *wojewódzka komisja wyborcza* – właściwa do przyjęcia zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na radnych do sejmiku województwa.

Zgłoszenia dokonuje pełnomocnik wyborczy komitetu. Zgłoszenie listy kandydatów zawiera podstawowe informacje na temat komitetu wyborczego i jego kandydatów (w tym nazwę i adres siedziby komitetu), a także nazwę rady i numer okręgu wyborczego, dla którego zgłaszana jest lista. Lista zawiera nazwiska i imiona oraz miejsce zamieszkania kandydatów w kolejności ustalonej przez komitet.

Do każdego zgłoszenia należy dołączyć pisemne oświadczenia kandydatów o wyrażeniu zgody na kandydowanie oraz o posiadaniu prawa wybieralności (biernego prawa



wyborczego) do danej rady. Zgoda kandydata na kandydowanie w wyborach powinna zawierać dane: imię (imiona), nazwisko, wiek oraz numer ewidencyjny PESEL kandydata; zgodę na kandydowanie kandydat opatruje datą i własnoręcznym podpisem. W przypadku zgłoszenia kandydatury osoby urodzonej przed 1 sierpnia 1972 do pisemnej zgody kandydata na kandydowanie dołącza się również oświadczenie lustracyjne. Do zgłoszenia listy kandydatów należy również dołączyć dokument potwierdzający przyjęcie przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego.

Komisja wyborcza, przyjmując zgłoszenie, niezwłocznie bada, czy zgłoszenie jest zgodne z przepisami Kodeksu wyborczego. Jeżeli stwierdzi, że zgłoszenie nie uzyskało wymaganego poparcia wyborców, wówczas odmawia jego przyjęcia, wskazując stwierdzone wady i zwraca pełnomocnikowi zgłoszenie. Jeżeli usunięcie wskazanych wad zgłoszenia nie jest możliwe w terminie ustalonym dla dokonywania zgłoszeń, komisja odmawia rejestracji zgłoszenia i niezwłocznie zawiadamia o tym pełnomocnika.

Powyższe rozstrzygnięcia komisji podlegają kontroli sądowej w drodze skargi do właściwego sądu okręgowego, wnoszonej w terminie 3 dni od daty doręczenia uchwały komisji. Sąd rozpoznaje skargę w terminie 3 dni w postępowaniu nieprocesowym w składzie trzech sędziów. Na postanowienie sądu nie przysługuje zaskarżenie.

Jeżeli komisja wyborcza stwierdzi inne wady zgłoszenia aniżeli związane z brakiem dostatecznej ilości podpisów, wówczas wzywa pełnomocnika do usunięcia wskazanych wad w terminie 3 dni. W przypadku nieusunięcia wskazanych wad w terminie komisja odmawia rejestracji zgłoszenia w całości lub co do poszczególnych kandydatów. W razie odmowy rejestracji w odniesieniu do niektórych kandydatów zgłoszenie rejestruje się w zakresie nieobjętym odmową, o ile ilość kandydatów nieobjętych odmową nie jest niższa niż minimalna wymagana ilość kandydatów na liście.

Od uchwały podjętej przez komisję w tym zakresie pełnomocnikowi przysługuje prawo odwołania do komisarza wyborczego w terminie 3 dni od daty jej doręczenia. Komisarz wyborczy rozpatruje odwołanie w terminie 3 dni i wydaje postanowienie. Na postanowienie wydane w wyniku rozpatrzenia odwołania przysługuje jeszcze prawo wniesienia skargi do Państwowej Komisji Wyborczej.

### **Zgłaszanie kandydatów na wójta, burmistrza i prezydenta miasta**

Podobnie jak w przypadku kandydatów na radnych, do zgłaszania kandydatów na wójta, burmistrza i prezydenta miasta uprawnione są wyłącznie komitety wyborcze. Istotne ograniczenie polega jednak na tym, że prawo zgłoszenia ma wyłącznie komitet wyborczy, który zarejestrował listy kandydatów na radnych w co najmniej połowie okręgów wyborczych w danej gminie. W każdym z tych okręgów ilość zarejestrowanych przez ten komitet kandydatów na radnych nie może być mniejsza niż ilość radnych wybieranych w tym okręgu. Taki wymóg oznacza, że kandydatem na stanowisko wójta (burmistrza, prezydenta miasta) może być wyłącznie osoba z politycznym zapleczem.

Termin na zgłoszenie kandydatów na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) jest dłuższy niż w przypadku wyborów na radnych – kandydatów na wójta zgłasza się do gminnej komisji wyborczej najpóźniej w 30. dniu przed dniem wyborów do godziny 24.00, czyli do 17 października.

Zgłoszenie zawiera: imię (imiona), nazwisko, wiek, wykształcenie i miejsce zamieszkania zgłaszanego kandydata, wraz ze wskazaniem przynależności do partii politycznej, o ile kandydat jest członkiem partii politycznej. Ponadto, wskazuje się oznaczenie komitetu dokonującego zgłoszenia oraz imię (imiona), nazwisko i adres działającego w jego imieniu pełnomocnika. Do zgłoszenia należy dołączyć pisemne oświadczenie kandydata o wyrażeniu zgody na kandydowanie oraz o posiadaniu prawa wybieralności (biernego prawa wyborczego), a w przypadku kandydata urodzonego przed 1 sierpnia 1972 także oświadczenie lustracyjne.

## Pytania:

### 1. Czy pełnomocnik wyborczy może być kandydatem na burmistrza?

Tak, pełnomocnik wyborczy również może kandydować. Trzeba jednak pamiętać, że na pełnomocniku wyborczym ciąży wiele istotnych obowiązków w procedurze wyborczej, np. zgłaszanie list kandydatów czy zawieranie umów w imieniu komitetu. Pełnomocnik ponosi też odpowiedzialność już po wyborach np. za usunięcie plakatów czy innych materiałów zachęcających do kandydowania. Z rolą pełnomocnika wiążą się na tyle liczne obowiązki, że łączenie tej funkcji z kandydowaniem może się poważnie odbić na możliwościach prowadzenia skutecznej kampanii wyborczej.

### 2. Czy wymagane do złożenia listy kandydatów podpisy poparcia przygotowuje się dla każdego okręgu osobno, czy wystarczy jeden zestaw podpisów dla komitetu wyborczego?

Podpisy zbiera się dla każdego okręgu osobno. Weźmy przykład wyborów do rady gminy w mieście niebędącym miastem na prawach powiatu. Do zgłoszenia listy potrzeba tam 25 podpisów poparcia. Jeżeli zatem w radzie mamy 15 mandatów, czyli 15 okręgów wyborczych, zgłoszenie kandydatów do wszystkich okręgów wymaga zebrania co najmniej 375 podpisów. Oczywiście jeden wyborca może podpisać się pod nieograniczoną ilością list.

### 3. Czy zgłoszenie kandydata na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) wymaga zebrania podpisów poparcia?

Nie. Prawo zgłaszania kandydatów na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) posiada każdy komitet wyborczy, który zarejestrował listy kandydatów na radnych w co najmniej połowie okręgów wyborczych w danej gminie. Kodeks wyborczy nie wymaga już od tych komitetów zbierania dodatkowych podpisów poparcia dla kandydata na wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

### 4. Czy kandydat na radnego musi złożyć oświadczenie lustracyjne?

Tak, ale dotyczy to tylko kandydatów urodzonych przed 1 sierpnia 1972. Wzór oświadczenia lustracyjnego dostępny jest na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.

### 5. Czy po zgłoszeniu listy kandydatów możliwa jest jej zmiana (zmiana kandydata lub kandydatów)?

Nie. Kodeks wyborczy przewiduje tylko jedno odstępstwo od tej zasady: w przypadku gdy nazwisko kandydata skreślono z listy na skutek jego śmierci, co spowoduje, że w okręgu wyborczym jest zarejestrowany jeden kandydat lub nie jest zarejestrowany żaden kandydat, gminna komisja wyborcza zawiadamia pełnomocnika wyborczego lub osobę, która dokonała zgłoszenia listy, o możliwości zgłoszenia nowego kandydata.

---

Formalny początek kampanii to dzień ogłoszenia rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów o zarządzeniu wyborów, czyli 21 sierpnia. Natomiast prowadzenie **agitacji wyborczej** (publiczne nakłanianie lub zachęcanie do głosowania w określony sposób lub do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego) możliwe jest dopiero od momentu rejestracji komitetu przez organy wyborcze.

### **Formy agitacji wyborczej – czego nie wolno?**

Prowadzenie agitacji wyborczej jest zabronione m.in. na terenie urzędów administracji rządowej i administracji samorządu terytorialnego oraz sądów, na terenie zakładów pracy w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie, a także na terenie jednostek wojskowych. Niedopuszczalna jest także agitacja na terenie szkół wobec uczniów, przy czym nie jest agitacją prowadzenie przez szkołę zajęć z zakresu edukacji obywatelskiej polegających na upowszechnianiu wśród uczniów wiedzy o prawach i obowiązkach obywateli, znaczeniu wyborów w funkcjonowaniu demokratycznego państwa prawa oraz zasadach organizacji wyborów.

W ramach kampanii wyborczej nie można organizować loterii fantowych i innych gier, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych. Niedozwolone jest także oferowanie alkoholu bezpłatnie lub po zaniżonych cenach, np. w trakcie imprez promujących danego kandydata.

Plakaty i inne materiały wyborcze powinny być wyraźnie oznaczone nazwą komitetu wyborczego, od którego pochodzą. Na ścianach budynków, przystankach komunikacji publicznej, tablicach i słupach ogłoszeniowych, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych, telekomunikacyjnych i innych można umieszczać plakaty i hasła wyborcze wyłącznie po uzyskaniu zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości, obiektu albo urządzenia. Ważne, aby zamieszczone materiały były łatwe do usunięcia po wyborach, bez powodowania szkód. W ciągu 30 dni po wyborach pełnomocnicy wyborczy komitetów powinni usunąć wszelkie plakaty i hasła wyborcze rozmieszczone w celu prowadzenia agitacji wyborczej.

### **Telewizyjna i radiowa kampania wyborcza**

**Komitetom wyborczym, których listy kandydatów zostały zarejestrowane, w okresie od 15. dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej przysługuje prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych przez regionalne oddziały TVP S.A. i Polskiego Radia.** Łączny czas nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do rad wynosi w każdym programie regionalnym Telewizji Polskiej 15 godzin i w każdym programie regionalnym Polskiego Radia 20 godzin. Z kolei w wyborach na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) łączny czas nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi w telewizji publicznej 2 godziny i w radiu 4 godziny.

Podział czasu antenowego między uprawnione komitety wyborcze jest dokonywany proporcjonalnie do ilości zarejestrowanych list kandydatów w okręgach na obszarze

emitowania audycji wyborczych. Podziału czasu antenowego dokonują dyrektorzy oddziałów Telewizji Polskiej i prezesi zarządów spółek Polskiego Radia na podstawie wniosków komitetów wyborczych. Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego komitetom wyborczym przysługuje skarga do komisarza wyborczego właściwego ze względu na siedzibę oddziału Telewizji Polskiej lub Polskiego Radia.

Niektóre komitety wyborcze (w praktyce głównie partyjne) mogą korzystać również z bezpłatnego czasu antenowego w programach ogólnokrajowych Telewizji Polskiej i Polskiego Radia. Prawo to przysługuje komitetom wyborczym, które zarejestrowały listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw.

Należy pamiętać, że niezależnie od czasu przyznanego na nieodpłatne rozpowszechnianie audycji wyborczych każdy komitet wyborczy może wykupić odpłatny czas antenowy w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych, w okresie od 15. dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej. Wysokość opłat pobieranych za rozpowszechnianie audycji wyborczych nie może przekraczać stawek pobieranych za reklamy i musi być ustalana według cennika obowiązującego w dniu zarządzenia wyborów.

### **Procesy w „trybie wyborczym”**

Każdej kampanii wyborczej towarzyszą gorące spory polityczne, które często znajdują swój finał w sądzie. Przepisy prawa wyborczego przewidują w związku z tym szczególny tryb sądowego dochodzenia roszczeń związanych z nieprawdziwymi informacjami pojawiającymi się w toku kampanii wyborczej. Gdy materiały wyborcze, a w szczególności plakaty, ulotki, hasła i wypowiedzi lub inne formy prowadzonej w okresie kampanii wyborczej agitacji zawierają informacje nieprawdziwe, **kandydat na radnego lub pełnomocnik wyborczy zainteresowanego komitetu wyborczego ma prawo wnieść do sądu okręgowego wniosek o wydanie orzeczenia:**

- 1) zakazu rozpowszechniania takich informacji,
- 2) przepadku materiałów wyborczych zawierających takie informacje,
- 3) nakazania sprostowania takich informacji,
- 4) nakazania publikacji odpowiedzi na stwierdzenia naruszające dobra osobiste,
- 5) nakazania przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone,
- 6) nakazania uczestnikowi postępowania wpłacenia kwoty do 10.000 złotych na rzecz instytucji charytatywnej.

Sąd okręgowy rozpoznaje wniosek w ciągu 24 godzin. Sąd może rozpoznać sprawę w przypadku usprawiedliwionej nieobecności wnioskodawcy lub uczestnika postępowania, pod warunkiem, że o terminie rozprawy zostali oni prawidłowo powiadomieni. Na postanowienie sądu okręgowego, w terminie 24 godzin od jego wydania, służy zażalenie do sądu apelacyjnego. Sąd apelacyjny w składzie trzech sędziów rozpoznaje zażalenie również z zachowaniem 24-godzinnego terminu.

Szczególne zasady dotyczą również wykonania wyroku. Publikacja sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin następuje najpóźniej w ciągu 48 godzin, na koszt zobowiązanego. W orzeczeniu sąd wskazuje medium, w rozumieniu prawa prasowego, w którym ma nastąpić

publikacja, oraz termin publikacji. W razie odmowy lub niezamieszczenia sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin przez zobowiązanego w sposób określony w postanowieniu sądu, sąd na wniosek zainteresowanego zarządza opublikowanie sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin na koszt zobowiązanego.

Trzeba jeszcze pamiętać, że wykonanie uprawnień wynikających z niniejszej ustawy nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzywdzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie przepisów innych ustaw, a w szczególności Kodeksu karnego, Kodeksu cywilnego i Prawa prasowego, wobec osób, których działanie lub zaniechania w toku kampanii wyborczej naruszyło cudze dobra osobiste lub majątkowe. Innymi słowy, skorzystanie z trybu wyborczego nie pozbawia osoby pokrzywdzonej publikacjami innych środków prawnych ochrony dobrego imienia, w szczególności powództwa o ochronę dóbr osobistych czy oskarżenia o zniesławienie w trybie karnoprawnym.

### **Cisza wyborcza**

Od zakończenia kampanii wyborczej (piątek, 14 listopada, godz. 24.00) do momentu zamknięcia wszystkich lokali wyborczych (niedziela, 16 listopada, godz. 21.00) obowiązuje tzw. cisza wyborcza. W okresie jej obowiązywania zabronione jest:

- zwoływanie zgromadzeń, organizowanie pochodów i manifestacji, wygłaszanie przemówień, rozdawanie ulotek, jak też prowadzenie w inny sposób agitacji na rzecz kandydatów i list kandydatów,
- podawanie do publicznej wiadomości wyników przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych i wyników wyborów oraz wyników sondaży wyborczych przeprowadzanych w dniu głosowania.

Naruszenie tych zakazów może skutkować nałożeniem **grzywny** w wysokości sięgającej nawet 1.000.000 złotych.

### **Pytania:**

#### **1. Kto zgłasza członków komisji obwodowych?**

Pełnomocnik wyborczy każdego komitetu jest uprawniony do zgłaszania kandydatów na członków komisji obwodowych. Komisje te powołuje odpowiednia terytorialna komisja wyborcza (w wyborach do rad gmin – gminna, w wyborach do rad powiatu – powiatowa, w wyborach sejmikowych – wojewódzka) najpóźniej na 21 dni przed wyborami samorządowymi. W składzie każdej komisji jest od 6 do 8 członków zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych. Jeśli kandydatów jest więcej niż miejsc w komisji, przeprowadza się losowanie.

#### **2. Czy kandydat na radnego może być członkiem komisji obwodowej?**

Nie. Członkostwo w komisji wyborczej wygasa z dniem podpisania zgody na kandydowanie. Ponadto, członkami komisji nie mogą być pełnomocnicy wyborczy, pełnomocnicy finansowi oraz mężowie zaufania. Członkowie komisji nie mogą też, co oczywiste, prowadzić agitacji wyborczej na rzecz poszczególnych kandydatów oraz list kandydatów. Warto zwrócić uwagę, że kandydaci oraz mężowie zaufania nie mogą też przyjąć roli pełnomocnika wyborcy przy

## **FINANSOWANIE I ROZLICZENIE KAMPANII WYBORCZEJ**

---

### **Skąd wziąć pieniądze na kampanię?**

Komitet wyborczy może pozyskiwać i wydatkować środki jedynie na cele związane z wyborami. Zabronione jest **pozyskiwanie** środków przed dniem wydania postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu oraz po dniu wyborów. Zabronione jest również **wydatkowanie** środków przez komitet przed dniem wydania postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu oraz po dniu złożenia sprawozdania finansowego (o sprawozdaniu finansowym zob. niżej).

Środki finansowe komitetu wyborczego organizacji i komitetu wyborczego wyborców mogą pochodzić wyłącznie z wpłat obywateli polskich mających miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz z kredytów bankowych zaciąganych na cele związane z wyborami. **Łączna suma wpłat od osoby fizycznej na rzecz komitetu wyborczego nie może przekraczać 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę**, które wynosi obecnie 1.680 złotych. Wpłat można dokonywać jedynie czekiem rozrachunkowym, przelewem lub kartą płatniczą na rachunek bankowy komitetu. Taki rachunek jest otwierany przez bank na podstawie zaświadczenia wystawionego przez komisarza wyborczego o utworzeniu komitetu. Zaświadczenie o rejestracji komitetu wyborczego umożliwia także uzyskanie numerów NIP i REGON, dzięki którym komitet wyborczy może otrzymywać faktury za usługi czy towary, nabywane na potrzeby kampanii wyborczej.

W przypadku gdy łączna suma wpłat od osoby fizycznej na rzecz komitetu wyborczego przekroczy 15-krotność minimalnego wynagrodzenia za pracę, nadwyżka sumy ponad dopuszczalny limit podlega przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa. **Co niezwykle istotne, zabronione jest przeprowadzanie przez komitet wyborczy zbiórek publicznych.**

Komitet jest zobowiązany do prowadzenia rejestru zaciągniętych kredytów oraz wpłat o wartości przekraczającej łącznie od jednej osoby kwotę równą minimalnemu wynagrodzeniu za pracę. Rejestry te należy umieścić na stronie internetowej komitetu wyborczego. Obowiązek publikacji rejestrów nie dotyczy tylko komitetów, które zgłaszają kandydatów wyłącznie do rad gminy lub rady powiatu.

### **Limity wydatków na kampanię wyborczą**

W wyborach do rad gmin, powiatów i sejmików województw limit wydatków ustala się, mnożąc ustawowo określoną kwotę przypadającą na jeden mandat radnego przez liczbę mandatów przypadających na okręg lub okręgi, gdzie komitet wyborczy zarejestrował kandydatów.

Kwoty przypadające na jeden mandat są zróżnicowane i wynoszą:

- w wyborach do rady gminy w gminach liczących do 40.000 mieszkańców – 1.000 złotych,
- w wyborach do rady gminy w gminach liczących powyżej 40. 000 mieszkańców oraz w wyborach do rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy – 1.200 złotych,
- w wyborach do rady powiatu – 2.400 złotych,

- w wyborach do rady miasta w miastach na prawach powiatu – 3.600 złotych,
- w wyborach do sejmiku województwa – 6.000 złotych.

**PRZYKŁAD 1.** Komitet wyborczy X zarejestrował swoich kandydatów w wyborach do rady powiatu w dwóch okręgach wyborczych. W jednym z okręgów wybiera się 6, a w drugim 4 radnych. Z uwagi na to, że kwota przypadająca na jeden mandat radnego wynosi 2.400 zł, a na oba okręgi przypada łącznie 10 mandatów, komitet wyborczy X może wydać maksymalnie 24.000 zł (10 x 2.400 zł).

Powyższy mechanizm jest ważny z punktu widzenia taktyki wyborczej komitetu. Dla wielu komitetów ustawowe limity wydatków są zbyt niskie, aby prowadzić skuteczną kampanię. W związku z tym, warto w danych wyborach obsadzić swoimi kandydatami jak najwięcej okręgów, również tam, gdzie nie mamy wielkich szans na mandat. Wtedy bowiem rośnie ogólny limit wydatków na kampanię.

W wyborach bezpośrednich na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) również obowiązuje limit wydatków, obliczany jednak na szczególnych zasadach. **Limit wydatków związanych z prowadzeniem kampanii wyborczej kandydata na wójta w gminach do 500.000 mieszkańców ustala się, mnożąc liczbę mieszkańców danej gminy przez kwotę 60 groszy, a w gminach powyżej 500.000 mieszkańców mnożąc pierwsze 500.000 mieszkańców przez kwotę 60 groszy, a nadwyżkę ponad 500.000 mieszkańców przez kwotę 30 groszy.**

**PRZYKŁAD 2.** Gmina X liczy 600.000 mieszkańców. W związku z tym, komitet wyborczy kandydata Y na kampanię wyborczą może wydać maksymalnie sumę składająca się z dwóch kwot:

– 500.000 x 60 gr. = 300.000 zł

– 100.000 x 30 gr. = 30.000 zł

### **Sprawozdawczość finansowa komitetów wyborczych**

Podstawowym obowiązkiem pełnomocnika finansowego już po zakończeniu kampanii wyborczej jest złożenie sprawozdania finansowego. Składa się je w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów organowi, któremu komitet złożył zawiadomienie o utworzeniu komitetu (komisarz wyborczy albo PKW).

Sprawozdanie finansowe komitetu wyborczego zawiera dane o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu. Powinno także zawierać informacje o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz imienny wykaz wpłat od osób fizycznych. Wzór sprawozdania znajduje się w rozporządzeniu wydanym przez Ministra Finansów.

Ponadto pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego winien pamiętać, że jest obowiązany przechowywać dokumenty związane z finansowaniem kampanii wyborczej przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia wyborów.

Państwowa Komisja Wyborcza albo komisarz wyborczy mają na rozpatrzenie sprawozdania 6 miesięcy. Na podstawie analizy sprawozdania mogą podjąć następujące rozstrzygnięcia:

- przyjąć sprawozdanie bez zastrzeżeń,
- przyjąć sprawozdanie, wskazując na jego uchybienia,
- odrzucić sprawozdanie w przypadku stwierdzenia pozyskania lub wydatkowania środków komitetu wyborczego z naruszeniem przepisów, przekroczenia limitu wydatków, naruszenia zakazów przewidzianych ustawą (np. zakazu zbiórek publicznych), naruszenia innych przepisów dotyczących finansowania kampanii (np. przekroczenia limitu wpłat osób fizycznych).

W razie zaistnienia wątpliwości co do prawidłowości sprawozdania finansowego, organ, któremu przedłożono sprawozdanie, wzywa komitet wyborczy do usunięcia wad sprawozdania lub udzielenia wyjaśnień w określonym terminie. Ponadto organ, któremu przedłożono sprawozdanie finansowe, badając sprawozdanie, może zlecać sporządzenie przez biegłego rewidenta ekspertyz lub opinii i raportów.

W przypadku odrzucenia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego przez komisarza wyborczego pełnomocnik finansowy ma prawo, w terminie 14 dni od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu sprawozdania, wnieść do sądu okręgowego odwołanie od postanowienia. Rozpoznanie odwołania przez sąd okręgowy następuje w postępowaniu nieprocesowym w terminie 1 miesiąca od dnia doręczenia odwołania. Od orzeczenia sądu okręgowego nie przysługuje środek prawny.

## **CZY MOŻNA OPROTESTOWAĆ WYBORY?**

---

Już po wyborach każdy, kto dostrzeże jakiegokolwiek nieprawidłowości w czasie głosowania, ma prawo do składania protestów wyborczych. Efektem protestów może być nawet unieważnienie wyborów. Wszystko zależy od skali naruszeń prawa wyborczego oraz zasadności zarzutów formułowanych przez wyborców.

Protest może być wniesiony w ciągu 14 dni od dnia wyborów i obejmować zarzuty:

- 1) dopuszczenia się przestępstwa związanego z wyborami, np. posłużenie się przemocą, groźbą lub podstępem, zwłaszcza w celu przeszkodzenia w swobodnym oddaniu głosu,
- 2) naruszenia przepisów Kodeksu wyborczego dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów – może to obejmować np. zarzuty naruszenia ciszy wyborczej.

Protest wnosi się na piśmie do sądu okręgowego. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty. Protest powinien więc wskazywać nie tylko zarzucany czyn, ale także opisywać okoliczności powstania nieprawidłowości w głosowaniu, najlepiej udokumentowane (np. fotografie, nagrania video, dokumenty).

Sąd okręgowy rozpoznaje protesty w ciągu 30 dni po upływie terminu do wnoszenia protestów, czyli do 1,5 miesiąca od dnia wyborów. Sąd okręgowy, rozpoznając protesty, rozstrzyga jednocześnie o ważności wyborów. O nieważności wyborów lub o nieważności wyboru radnego orzeka, jeżeli okoliczności stanowiące podstawę protestu miały wpływ na wyniki wyborów. Oznacza to, że nawet w przypadku uznania protestu wyborczego nie jest jeszcze przesądzone stwierdzenie nieważności całych wyborów czy nieważności wyboru konkretnego radnego. Pewien zakres błędów i niedociągnięć jest w pewnym sensie wkalkulowany w proces wyborczy i nie wpływa na ważność wyborów. Dopiero kiedy skala





uznanych nieprawidłowości przekroczy swoistą masę krytyczną, staje się konieczne stwierdzenie nieważności całych wyborów czy nieważności wyboru konkretnego radnego. O takiej sytuacji można mówić wtedy, gdyby nieprawidłowości te zaważyły na zwycięstwie jednego z kandydatów i porażce pozostałych.